
ЦИВІЛЬНЕ, ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ
ТА ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 346.9

**І. В. КРИВОШЕЇНА
Н. О. КУХАР**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ
ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ**

Досліджено актуальні проблеми авторського права в мережі Інтернет. Надано аналіз ознак об'єктів авторського права, їх види, проблемні питання щодо визначення сторони, яка може нести відповідальності за порушення авторських прав в Інтернеті. Проведено детальний аналіз національного та міжнародного законодавства щодо технічних засобів захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет. Пропонується найбільш оптимальні шляхи вдосконалення законодавства України, враховуючи практику іноземних країн.

Ключові слова: авторське право, мережа Інтернет, ознаки об'єктів авторського права, заходи і засоби захисту

Кривошеїна І.В., Кухарь Н.А. Актуальные проблемы защиты объектов авторского права в сети Интернет

Исследованы актуальные проблемы авторского права в сети Интернет. Анализируются признаки объектов авторских прав, их виды, проблемные вопросы определения стороны, которая может нести ответственность за нарушение авторских прав. Проведен детальный анализ национального и международного законодательства в отношении технических средств защиты объектов авторского права в сети Интернет. Предлагается наиболее оптимальные пути совершенствования законодательства Украины, учитывая практику зарубежных стран.

Ключевые слова: авторское право, сеть Интернет, признаки объектов авторского права, меры и средства защиты.

Krivosheina Inga, Kukhar Nataliia. Actual problems of protection of the objects of copyright law in the Internet

The article is devoted to current issues of copyright law in the Internet. The characteristics of objects of copyright, its types, problems of determining the party who could be responsible for copyright infringement are analyzed. The authors carried out a detailed analyzes of

---

© КРИВОШЕЇНА Інґа Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри Інтелектуальної власності Київського національного університету імені Тараса Шевченка

© КУХАР Наталія Олексіївна – студентка 4 курсу юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

national and international legislation on technological protection of copyright law in the Internet. The authors also suggest the most appropriate ways of improving the legislation of Ukraine taking into the account the practice of foreign countries.

Key words: *copyright law, Internet, characteristics of objects of copyright, copyright Protection Measures.*

Розвиток сучасних технологій та інформаційного суспільства розширює можливості вільного доступу практично до будь-яких об'єктів права інтелектуальної власності. Найчастіше таке використання відбувається із порушенням прав володільців таких об'єктів. Саме тому найактуальнішими є питання захисту об'єктів в мережі Інтернет. Особливу увагу при цьому заслуговують об'єкти авторського права у зв'язку із легкістю порушення прав на них.

Дослідженню питань особливостей захисту прав інтелектуальної власності присвячені роботи Р. Еннан, Ю.М. Капіци, захисту окремих об'єктів присвячено роботи Т. Ромат, реалізацію прав інтелектуальної власності в Інтернеті досліджує О. Жилінкова, К.А. Губак, О. Россомахіна. Також основу досліджень складають праці відомих вітчизняних науковців в сфері інтелектуальної власності О.А. Підопригори, А.О. Кодинця та інших.

Завдяки стрімким темпам розвитку та розповсюдження цифрової інформації за допомогою мережі Інтернет, легкий та швидкий доступ до її джерел існує велика можливість порушень, а особливо – порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Твори, що розміщуються та використовуються в мережі Інтернет дуже часто за своєю природою є об'єктами, що охороняються авторським правом: тобто відносяться до творів науки, літератури та мистецтва. Тому важливою проблемою на сьогоднішній день є розробка ефективних засобів захисту авторських прав у кіберпросторі.

Ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначає об'єкти авторського права, з переліку таких об'єктів у мережі Інтернет можуть використовуватись: літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру; комп'ютерні програми; музичні твори з текстом і без тексту; аудіовізуальні твори; фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії; ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності; похідні твори та інші складені твори. Окрім творів, що визначені чинним українським законодавством об'єктами правової охорони серед науковців дискусійним є питання, чи можна визнавати веб-сайт та електронну книгу окремим видом об'єктів авторського права.

На думку багатьох науковців, сайт, як результат інтелектуальної діяльності, є особливим самостійним об'єктом авторського права у вигляді складеного електронного, цифрового твору, зміст якого становить систематизована сукупність даних (програм ЕОМ або баз даних), розміщених на його сторінках (html-документи), на яких поширюється положення ЦК

України про програми ЕОМ і бази даних. Також, на думку деяких науковців, сайт доцільно оцінювати як цілісний єдиний об'єкт, а не розглядати окремі його елементи (зокрема зміст сайту), оскільки визнання елементів сайтів самостійними об'єктами авторського права припустиме за умови відповідності певного елемента сайту вимогам законодавства щодо ознак твору¹.

Крім того, дискусійним є і питання виокремлення такого об'єкту авторського права як електронна книга. Електронна книга являє собою сукупність елементів, які можуть самостійно виступати об'єктами авторського права – літературний твір; програмний продукт, автором якого виступає програміст; ілюстрації до твору; музика, яка виступає звуковим супроводженням під час читання електронної книги. У своїх наукових працях, В. Букарев зазначає, що автором електронної книги потрібно визнавати особу, яка здійснила творчий підбір вказаних творів і використала їх з метою створення електронної книги без порушення прав авторів кожного використаного твору. Відповідна особа, яка створила електронну книгу, буде мати право використовувати створене авторське право на даний об'єкт виключно у тому випадку, якщо вона належним чином оформить авторські договори зі всіма авторами та / або правовласниками творів, що входять до складу створеної ним електронної книги².

На нашу думку, виокремлення електронної книги та веб-сайту як окремих об'єктів авторського права є недоречним і необґрунтованим, оскільки електронну книгу можна віднести до такого об'єкта авторського права як збірник творів та інших складених творів, а веб-сайт є збірником складених творів (програм або баз даних), саме тому, особа, яка здійснила відповідний підбір, визнається як упорядник та її права визначаються ст. 19 ЗУ «Про авторське право і суміжні права».

Для подальшого визначення особливостей захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет необхідно зупинитись на критеріях охороноздатності творів. Так, твір, , повинен відповідати певним вимогам:

Твір має бути оригінальним – в Україні критерій оригінальності в законодавстві прямо не закріплено. Більшість науковців зазначають, що оригінальність не можна розглядати як синонім «новизни», оскільки обидва з двох ідентичних творів, створених різними авторами незалежно один від одного, будуть охоронятися авторським правом, навіть якщо один із цих творів, будучи створеним пізніше, не є новим³.

Твір повинен бути вираженим в об'єктивній формі – тобто такій формі, що дозволяє сприймати твір органами почуттів. Деякий час дискусійним було питання, чи можна визнавати існування твору в мережі Інтернет об'єктивною формою. Згідно з п. 46 Постанови Пленуму Вищого господарського суду «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» від 17.10.2012 № 12 розміщення творів у мережі Інтернет у вигляді, доступному для публічного використання, є їх відтворенням у розумінні статті 1 Закону України «Про авто-

рське право і суміжні права”, і тому на таке розміщення творів поширюється дія статті 15 цього Закону.

Чинне законодавство, встановлюючи перелік об'єктів авторського права, також встановлює засоби захисту даних об'єктів від їх порушення. Згідно з Рекомендаціями Державної служби інтелектуальної власності України щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет⁴ існують такі види засобів захисту авторського права:

Ідентифікація об'єктів авторського права і суміжних прав – Ідентифікаційний код ISBN.

Цифровий підпис, який надійно засвідчує належність документа певній особі. Файл-носіє з вбудованим електронно-цифровим підписом має усі ознаки документа і може являти собою доказ для суду⁵.

Цифрові марки або цифрові водяні знаки, що наносяться за допомогою спеціального програмного забезпечення, яке вбудовує прихований код певного формату у файли. Їх особливість – стійкість до будь-яких операцій над документами. Цифрові водяні знаки ускладнюють або роблять неможливим протиправне комерційне використання об'єкта і можуть бути складовою доказів порушення прав⁶.

Обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в Інтернеті, наприклад, бази даних комерційних сайтів і деяких електронних бібліотек та архівів доступні тільки за попередню плату. Можливе застосування «цифрових конвертів», що передбачають укладання угоди із власниками тих або інших ресурсів у мережі Інтернет.

Методи криптографічного перетворення матеріалів, такі як шифрування, використання якого дозволяє обмежити або повністю виключити можливість копіювання творів;

Метод антикопії, або анти копіювання.

Створення web-депозитаріїв – існує сховище, куди депонуються в безумовному порядку усі можливі твори. Для цього особа подає заяву про те, що вона є автором твору із зазначенням його назви та коротким описом. Фіксується дата такого прийому твору, оформлюється свідоцтво про те, що певний об'єкт прийнято, яке видається заявнику. Даний засіб дає можливість довести наявність авторського права, порівняти твори, визначити справжнього автора⁷.

Також до видів засобів захисту авторського права в мережі Інтернет відносять попередження відвідувачів сайту про умови використання інформації та відповідальність за їх порушення; створення стандартних договірних умов контрактів між користувачами та провайдерами Інтернету. Для реалізації даного засобу захисту повинна бути проведена ідентифікація і облік усіх потенційних користувачів Інтернету таким чином, щоб вони мали змогу працювати у режимі он-лайн тільки після укладання відповідних контрактів з оператором мережі та провайдером послуг⁸.

Детальну класифікацію видів засобів захисту авторських прав у мережі Інтернет у своїх працях розкриває О. Рассомахіна, яка виокремлює:

Правові засоби захисту даних прав – засоби, пов'язані із різного роду правочинами, встановленими законодавством способами захисту авторського права, визначенням, що є порушенням даних прав, встановлення відповідальності за відповідні правопорушення.;

Неправові засоби захисту авторських прав, які поділяються на організаційні та технічні⁹.

Згідно з ч. 3 ст. 176 Угоди «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони» технічні засоби – будь-яка технологія, пристрій або компонент, які, за умови їх нормального використання, призначені для запобігання або обмеження дій, які не санкціоновані правовласником будь-якого авторського права або будь-яких суміжних прав, як це передбачено законодавством кожної із Сторін, по відношенню до творів або інших об'єктів, що охороняються. Технічні засоби вважаються «ефективними», якщо використання твору або іншого об'єкта, що охороняється, контролюється правовласниками шляхом застосування контролю за доступом або процедури захисту, таких як кодування, скремблювання або інше перетворення твору або іншого об'єкта, що захищається, або механізм контролю за копіюванням, який має на меті захист¹⁰.

За своєю суттю технічні засоби захисту належать до такої форми охорони цивільних прав, як самозахист, який передбачений у ст. 19 Цивільного кодексу України. Закріплення у законодавстві норми про заборону дій щодо обходу технічних засобів захисту та відповідальності за вчинення даних дій є встановленням правової охорони технічних засобів захисту. Деякі вчені стверджують, що дана охорона обумовлена тим, що технічні засоби захисту самі по собі є малоефективними, оскільки вони є факультативними до правових засобів захисту, забезпечують додаткову охорону об'єктів авторського та суміжних прав¹¹. На нашу думку, технічні засоби захисту є досить ефективними, оскільки законодавець встановлює досить широкий їх перелік, з якого особа може виділити один чи навіть більше технічних засобів, які доречно використати з метою захисту об'єкту авторських прав в соціальних мережах. Також використання певних технічних засобів, наприклад, зазначення знаку ©, автора і року публікації, може полегшити у судовому порядку процес доказування, що автором відповідного твору є саме дана особа.

На нашу думку, з метою захисту своїх прав під час розміщення твору у мережі Інтернет, автор може піти наступним шляхом. По-перше, розмістити інформацію про володіння правами на даний твір, вказавши автора, умови використання твору (доцільним є також використання знаку © із зазначенням автора та року публікації). По-друге, розміщення твору у форматі, який унеможливує його копіювання (наприклад, у форматі PDF). У тому випадку, коли автор дозволяє копіювати твір, він може зазначити термін із зазначенням дати, після настання якої зробити це буде неможливо.

По-третє, використовувати засоби захисту встановлені у Рекомендаціях Державної служби інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет (зокрема, цифрові марки чи цифрові водяні знаки). У тому випадку, якщо права автора порушили, необхідно спочатку звернутися до правопорушника із вимогою про припинення правопорушення та відновлення порушених авторських прав (наприклад, якщо особа неправомірно розміщує твір на сайтах – із вимогою видалення творів із відповідних сайтів). Також особа може звернутися до адміністрації сайту із вимогою відновлення своїх авторських прав (видалення свого твору або зазначення правомірного автора). У тому випадку якщо вищезазначені способи були неефективними, варто зупинити порушення авторських прав в мережі Інтернет у судовому порядку.

Варто зазначити, що в Угоді «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони», зокрема у ч. 1 ст. 236, вказуються можливі попередні та попереджувальні заходи, а саме: судові органи можуть, за клопотанням скаржника видати попередню судову заборону, призначену для запобігання будь-якому можливому порушенню права інтелектуальної власності, або заборонити, на попередній основі та за умови сплати, якщо необхідно, штрафу, якщо це передбачено національним законодавством, продовження порушення того права, або зробити таке продовження порушення таким, що підпадає під гарантії, які забезпечують виплату компенсації правовласнику. Також у ч. 4 ст. 236 зазначається, що вищезазначені тимчасові заходи можуть, у відповідних випадках, вживатись без заслуховування відповідача, зокрема, якщо будь-яка затримка спричинятиме невідправну шкоду власнику прав. В такому випадку, Сторони інформують про це без затримки, найпізніше після виконання заходів. Перегляд, в тому числі право бути заслуханим, має відбуватися після подання заяви відповідачем з метою винесення рішення, протягом обґрунтованого строку після сповіщення про заходи, чи будуть ті заходи змінені, анульовані або підтвержені. Отже, ми можемо зробити висновок, що запровадження вищезазначених норм у законодавство України суттєво вдосконалює механізм судового захисту порушених авторських прав.

Одними із найсуворіших, але, на нашу думку, і найефективніших є заходи захисту авторських прав у Франції, які регулюються законом HADOPI або «законом трьох попереджень», який був прийнятий у 2009 р. згідно з даним законом, провайдер, який викрив користувача у скачуванні й розповсюдженні захищеного авторським правом твору, направляє йому попереджувальний лист електронною поштою. Якщо порушник не припиняє своєї діяльності, йому надсилається 2-ге попередження рекомендованим листом. Якщо ці попередження не зупинили порушника, провайдер відключає йому Інтернет на тримісячний строк. Крім того, порушник автоматично заноситься в «чорний список» і не зможе змінити провайдера¹².

На нашу думку, дана система повинна бути закріплена і в законодавстві України, адже практика свідчить, що даний механізм захисту є дієвим і суттєво зменшує кількість правопорушень, оскільки, за перший рік перше попередження отримали приблизно 2 мільйони французів, 2-ге попередження – 186 тисяч, загалом відбулося 663 судових розгляди у зв'язку з 3 попередженнями, а санкції були застосовані до 1 порушника¹³.

Варто зазначити, що під час порушення авторських прав в мережі Інтернет, найбільш проблемним питанням є визначення сторони, яка може нести відповідальність за відповідне правопорушення. На думку багатьох науковців, цивільну відповідальність можна застосовувати до осіб, які доводили до загально відома публіки твори, що охороняються авторським правом чи відтворювали його без дозволу авторів. Щодо притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності не існує єдиної точки зору: з одного боку, повинні притягуватися особи, які є адміністраторами сайту, а також особи, які здійснюють управлінські функції щодо регулювання діяльності відповідного сайту¹⁴. На думку інших вчених, до відповідальності повинні притягуватися особи, які є власниками сайтів, але лише за наявності доказів умислу в їх діяльності¹⁵.

Дослідивши механізм реалізації та захисту авторських прав в мережі Інтернет, можна запропонувати такі шляхи вдосконалення законодавства:

Виокремлення електронної книги та веб-сайту як окремих об'єктів авторського права є недоречним і необґрунтованим, оскільки електронна книга входить до такого об'єкта авторського права як збірник творів та інших складених творів, а веб-сайт є збірником складених творів (програм або баз даних) і тому, особа, яка здійснила відповідний підбір, визнається як упорядник та її діяльність регулюється ст. 19 ЗУ «Про авторське право і суміжні права».

Оскільки законодавець встановлює таку обов'язкову ознаку для об'єктів авторського права як оригінальність, необхідно на законодавчому рівні закріпити тлумачення даного питання з метою покращення процесу віднесення твору до об'єктів авторського права.

Закріпити на законодавчому рівні перелік осіб, що можуть бути притягнуті до цивільної, кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкти авторського права в мережі Інтернет.

При реєстрації авторських прав особам повинно бути роз'яснено щодо використання технічних засобів захисту їх авторських прав у мережі Інтернет, застосування яких повинно суттєво зменшити кількість правопорушень у даній сфері.

З метою вдосконалення засобів захисту авторського права застосувати практику іноземних держав, зокрема Франції, закріпивши на законодавчому рівні правила передбачені французьким законодавством.

Проаналізувавши актуальні проблеми захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет, ми можемо зробити висновок, що вдосконалення чинного законодавства шляхом нормативного тлумачення обов'язкових критеріїв даних об'єктів, встановлення осіб, які повинні нести відпові-

дальність за відповідні правопорушення, а також врахування іноземного досвіду суттєво покращить механізм захисту об'єктів авторських прав в мережі Інтернет.

1. *Майданик Н.* Веб-сайт в мережі Інтернет як особливий об'єкт авторського права / Н. Майданик // Юридична Україна: правовий часопис / Київський регіональний центр Ак. правових наук України; СП "Юрінком Інтер". – 2008. – № 12. – С. 79-80. 2. *Букарев В.* Нарушение в сфере авторского права при издании электронных книг / Букарев В. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ifar.ru/pi/06/sr02.doc 3. *Губар К.А.* Авторське право в Інтернеті / К.А. Губар // Законодавство України: проблеми і перспективи розвитку: збірник наукових праць / Національна академія наук України; Київський університет права. – 2009. – Вип. 10: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (27-31 січня 2009 р., м. Косів, Івано-Франківської області). – С. 314-315. 4. *Рекомендації* Державної служби інтелектуальної власності України щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/recomnet.html> 5. *Рассомахіна О.* Характеристика технічних засобів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет / О. Рассомахіна // Юридична Україна: правовий часопис / Київський регіональний центр Нац. ак. правових наук України; СП "Юрінком Інтер". – 2012. – № 12 (120). – С. 58. 6. Там само. 7. Там само. – С. 58-59 8. *Денисова Р.* Інтернет і авторське право: актуальні проблеми правового регулювання / Р. Денисова // Вісник Академії правових наук України: збірник наукових праць / Президія Академії правових наук України. – Х., 2002. – № 2. – С. 100. 9. *Рассомахіна О.* Цит. праця. – С. 56. 10. *Угода* «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/docs/Agreement/AA_Body_text.pdf 11. *Рассомахіна О.* Цит. праця. – С. 71, 75. 12. *Денисова Р.О.* Реалізація авторських прав в Інтернеті / Р.О. Денисова // Проблеми законності: академічний збірник наукових праць / Мін. освіти і науки Укр.; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2010. – Вип. 110. – С. 109. 13. *Copyright*. ru. «Во Франции отменен неработающий антипиратский закон Hadopi» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.copyright.ru/ru/news/main/2013/7/11/Hodopi_internet_prava 14. *Спектор О.* Кто несет ответственность за нарушение авторских прав в Интернете / О. Спектор [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2012/3/30/58422.htm> 15. *Даниленко Е.* Когда размещение произведений в Интернете является нарушением авторских прав / Е. Даниленко [Електронний ресурс] – Режим доступу: Аналитическое издание: Юрист и Закон. ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE 9.1.2.

УДК 347.4

Н. В. ФЕДОРЧЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ ВІДМЕЖУВАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З НАДАННЯ ПОСЛУГ ВІД СУМІЖНИХ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Статтю присвячено питанню розмежування договорів з надання послуг з підприємствами, трудовими договорами та договорами з надання виконавських послуг.

© ФЕДОРЧЕНКО Наталія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного права та правового забезпечення туризму Київського університету туризму, економіки і права